

svoja posebna imena. Tamo piše samo: Jagodnjak, Ružičnjak, Svibovac, Javorovac, Klenovac, Zmajevac. Stalni im atribut *ulica* ne treba jer one imaju svoje posebno ime, zato na tim pločama i ne piše ULICA. Moram napomenuti da je nekada u Zagrebu, a vjerojatno i u cijeloj Hrvatskoj, jezična kultura u nazivanju ulica bila na visokoj razini,

danas na žalost nije. No vratimo se konkretnom problemu: ako se uz takve nazive i doda riječ ulica, onda je to obični atribut koji nije sastavni dio imena i piše se malim početnim slovom, tako onda i *ulica Donji Brvci*. Mislim da drugoga boljega rješenja nema.

Stjepan Babić

PERUĆA ILI PERUČA?

Ante Vuletić iz Sinja poslao nam je pismo s pitanjem o glasu č ili ć u imenu rijeke Peruća jer se piše i Peruća. Ona je danas nestala u poznatome akumulacijskome jezeru, ali je isti problem i s jezerom.

Vuletić piše:

“Rijeka Peruća je prije potapanja pod jezero bila lijeva pritoka rijeke Cetine. Ova rječica nije tekla kroz naselja, jer oko nje, osim vode, nije bilo drugih uvjeta za naseljavanje. Stanovnici obližnjih sela koristili su vodu rječice za pranje rublja, vune i stupanje sukna, te za gradnju mlinica za mljevenje žita.

Rijeka Peruća poznata je još iz doba Rimljana u ovim krajevima. Voda s Peruće je odvedena preko arkada iznad rijeke Cetine i dovedena 7 milja odatle u grad Colonia Claudia Aequum. Trasa vodovoda išla je skoro četvrtinu puta s lijeve strane, a oko tri četvrtine puta s desne strane obale rijeke Cetine. Prijelaz rimskog vodovoda preko rijeke bio je na mjestu danas zvanom Šilovica. Na mjestu nekadašnjeg Aequuma danas se nalazi selo Čitluk. Kad su Hrvati naselili Čitluk, svoje potrebe za vodom zadovoljavali su koristeći vodu rijeke Cetine uz ostalo i za piće, a Rimljani su uložili veliki trud da bi vodu s Peruće doveli do

Aequuma (Čitluka). Danas je i selo Čitluk spojeno na vodovodnu mrežu. Povjesničari se slažu s tim da je uz kvantitetu, kvaliteta vode bila uzrokom opredjeljenja Rimljana baš za dovođenje ove vode u grad. Ivan Lovrić u XVIII. stoljeću spominje vodu rijeke Peruće i prvi je zapisao da je slana okusa i da je takvom smatraju i seljaci dok je piju. Ova konstatacija je ispravna, a osniva se na fiziološkom djelovanju NaCl otopljenog u vodi rječice Peruće. Prije potapanja rječice Peruće i formiranja jezera obavljena su mnoga znanstvena istraživanja s različitih područja znanosti, pa je među ostalim napravljena i cjelovita kemijska analiza vode rijeke Peruće i to od strane stručnjaka Higijenskog zavoda u Splitu. Prvi put je utvrđeno da voda ima znatno povećan sadržaj NaCl. Neminovno se sada nameće pitanje, je li voda Peruće i u doba Rimljana bila slana i u kojoj mjeri, jer se je moglo dogoditi, da je tada bila slatka kao i sve druge pritoke Cetine.

Profesor M. Kombol preveo je 1948. g. s talijanskog jezika na hrvatski djelo Ivana Lovrića Sinjanina “Bilješke o putu po Dalmaciji opata Alberta Fortisa ...” tiskano u Veneciji 1776. g. U spomenutom prijevodu na dosta mjesta spominje se rječica Peruća uvijek pravilno napisana *Peruća*.

Današnji stanovnici svih okolnih sela koja su granična s jezerom Peruća pa i oni

s udaljenijih područja bez izuzetka ispravno upotrebljavaju riječ Peruća.

Kao dokaz odgovorne primjene ispravne riječi neka posluži publikacija pod naslovom *Akumulacija i HE Peruća*, koju su izdale Dalmatinske hidroelektrane Split 1960. godine. Tu se nije potkrala ni jedna greška, ali je karakteristično da je u publikaciji na specijalnoj karti "Situacija akumulacije Peruća s geološkim odnosima" na mjestu gdje se nalazi lokacija hidroelektrane napisano HE Peruća. Razumljivo jezični lektor nije ovlašten mijenjati topografske oznake na kartama. Specijalne vojne karte, kako one austrijske tako i jugoslavenske uvijek su unosile naziv Peruća, pa čak i poslije reambuliranja spomenutih karata. Spomenuta publikacija Dalmatinskih hidroelektrana Split iznosi zavidne uspjehe grandiozne izgradnje brane i HE Peruća i još k tome je sve to lijepo i točno napisano. Nasuprot tome u svim mogućim sredstvima javnog informiranja imamo stalno spominjanje i to u pismenom obliku riječi Peruća, kao i svih izvedenica iz nje, sa slovom č. Ova posljednja primjedba ne odnosi se samo na one izvjestitelje na nižem nivou nego su iste neoprostive greške napravljene čak i u publikacijama znanstvenih simpozija i slično.

U enciklopediji Leksikografskog zavoda Zagreb 1969. stoji *Peruća*.

U okružnom privrednom sudu u Splitu registrirana kao *HE Peruća*.

Autor dakle pokazuje da je jedino opravdano Peruća jer je to izvorno ime, ali da u praksi postoji određeno kolebanje, ali je velika nevolja što je Peruća veoma prošireno. Posebna je težina u tome što se Peruća nalazi u izdanjima Leksikografskoga zavoda, npr. u Enciklopediji Jugoslavije, u Općoj enciklopediji, u Hrvatskome općem leksikonu, u Atlasu 1959., a vjerojatno i drugdje. Međutim, Peruća nije općenito prevladalo, npr. na stolnome zemljovidu Re-

publike Hrvatske u izdanju "Kartografije-Učila". Zagreb, 1992., piše "Perućko j. (*ezer*)". To od zemljopisaca izvan Leksikografskoga zavoda i možemo očekivati pa nisam išao tražiti druge potvrde.

U Akademijinu je rječniku doduše zapisano "Peruća, *f. potok u Dalmaciji*", s jednom potvrdom s kraja prošloga stoljeća, ali u pisca koji i ne mora biti potpuno pouzdan pa je obrađivač T. Maretić dodao: "Biće krivo zabilježeno -č- mjesto -ć-; v. Perućica". Potvrda za Perućica pokazuje da tako treba biti, a onda jasno proizlazi da je Peruća pogriješno. Da spomenuti atlas griješi, vidi se po tome što on i Perućicu piše sa č.

Dok nam u prethodnome pitanju o pisanju ulice Donji Brvci etimologija ne pomaže, ovdje bi nam pomogla, ali je teško utvrditi etimološko značenje. T. Maretić za riječ Peruća ništa ne kazuje o etimologiji, dok za Perućicu kaže "ime nejasna postanja", a P. Skok u Etimologijskome rječniku i nema te riječi. I naš etimolog Alemko Gluhak misli da se etimologija ne može utvrditi. Na molbu da kaže što o tome misli, on je napisao:

"Ponekad je nezahvalno reći išta o podrijetlu kojega imena ako se ne poznaje dovoljno dobro i povijest toga imena. Je li po postanju Peruća ili je Peruća, zato je teško reći – važno je kako danas tamošnji ljudi tu rijeku nazivaju.

Je li ta rijeka *peruća* – da ona *pere* (takva su stara značenja glagola *prati*) pa bi to ime bilo glagolski pridjev radni ženskoga roda (*peruća* rijeka i sl.) – ili je to *peruća*, istoga korijena, ali drugoga sufiksa (rijetko *-uća*)? – Ako je u tom imenu korijen *per-* (koji je u *prati*, *perem*), oba su tumačenja danas jednako moguća. Za ime rijeke, i to te rječice, to bi bilo najvjerojatnije tumačenje (da je u imenu *per-prati* "udarati, derati, drati"); sa stanovišta onomastičnoga (imenoslovnoga) manje bi prihvatljiva bila tumačenja npr. da se to povezuje sa slankastim okusom rijekine vode ili s pranjem

rublja.”

Budući da je postanak per-uča ipak manje vjerojatan i da su potvrde za riječ Perućica pouzdanije i označuju prvenstveno potok ili rječicu, a kad tomu dodamo i podatke koje iznosi A. Vuletić, sve bi govorilo da treba biti Peruća. U takvoj nedoumici napravili smo malu anketu izvornih govornika s toga područja. Oni se ne kolebaju u izboru, izgovaraju Pèruća, a stariji se govornici sjećaju da se izvor same rječice zvao

pèrūcā (voda). To pokazuje da je postanak per-uča manje vjerojatan, što je i bez toga, a ako tomu dodamo da su potvrde za riječ Perućica pouzdanije i označuju prvenstveno potok ili rječicu, vjerojatno je da je Peruća nastalo činovničkim iskrivljavanjem. Budući da je odlučno kako izgovaraju domaći stanovnici, to možemo sa sigurnošću zaključiti da treba izgovarati i pisati Peruća.

Stjepan Babić

OSVRTI

NAOVAMO, NA OVAMO, OVAMO – I ZA VRIJEME

Prije više od tri desetljeća u *Jeziku* je objavljen kratak članak Alije Nametka “Naovamo” (prosinac 1964., str. 58.). Prva je rečenica bila oštra: “Među suvišnim i nepotrebnim riječima koje su se uvukle u naš jezik, pa i književni, spada i sasvim nepotrebna riječ ‘naovamo’.” Autor tvrdi da taj prilog “služi piscu koji ne poznaje jezik ako hoće da naglasi da se neki događaj desio ili je neka pojava uslijedila nakon izvjesnog prethodnog događaja ili datuma”. Te riječi on nije pronašao u više rječnika, ali to “ne znači da riječ ne postoji”, jer za nove pojmove narod “stvara nove riječi, ali ako stvara nepotrebne riječi za pojmove koji su uvijek postojali, onda se one možda mogu upotrijebiti kao povremeno osvježenje fraze, a nikako ne bi smjele postati sastavni dio fonda novih riječi svagdašnjeg govora, jer su rezultat jalova posla”. Završetak je članka također oštar: “Radi njegovanja i čuvanja čistoće jezika trebalo bi riječ ‘naovamo’ u govoru zaboraviti i u pisanju potpuno izostaviti.”

Prije nekoga vremena mogli smo na nekoliko mjesta u tisku pročitati tvrdnju da je prilog *naovamo* serbizam (“srbizam”) – u gotovo istom većem tekstu u *Večernjem listu* (8. VI. 95.), *Slobodnoj Dalmaciji* (21. VII. 95.) i u *Vili Velebita* (20. VII. 95.) što ga je napisao Ivan Bach. On u tim tekstovima, između ostaloga, prigovara što sam u jednom svojem radijskom tekstu (10. V. 95.) u nizanci *Govorimo hrvatski* obrazovnog programa, prvoga zagrebačkoga programa Hrvatskoga radija (prvi put objavljeno 14. XI. 94.) upotrijebio prilog *naovamo* s vremenskim značenjem. Rečenica je bila ovakva: *Takvo sastavljeno pisanje u hrvatskom je pisanju prevladavalo od šezdesetih godina naovamo, što se uglavnom poklapalo s takozvanim novosadskim pravopisom*. Radi se o pisanju *neću* prema *ne ću*. Na tu i druge tvrdnje odgovorio sam prigradaratelju ukratko u istim tim listovima redom 14. VI., 21. VII. i 25. X.

No o prilogu *naovamo* ima se što napisati, pa mislim da će i čitatelji *Jezika* u ovom članku naći čega zanimljiva i doznati što se od početka XX. stoljeća *naovamo* do-